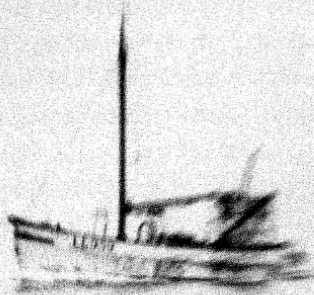

Legendarisk
skeppares dotter 3

Sista generationen gammaldags kustbor

Hur det var att vara barn till en skeppare som seglade ut med sin skuta i mars och kom tillbaka vid juletid kan Klara Johansson, 84 år, berätta. Hon bor i ett 1800-talshus i Slottet, en bit från Hamburgsund. Hennes far var den legendariske skepparen Gustaf Johansson, mera känd som Gustaf i Grönli efter den plats där familjen växte upp. Grönli ligger inom synhåll från Slottet.

Klara och hennes två syskon växte upp på Grönli som ligger lite isolerat vid havet utan det som idag kan kallas väg. Familjens utkomst kom från havet och på havet skötte man alla transporter. Slottefjorden utanför gav familjerna fisk och skaldjur.

– Vi hade inte telefon 1923 berättar Klara. Meddelanden kom därför som brev eller telegram. En dag fick mor telegram att bästemannen på pappas båt, kuttern Nordstjernen, hade brutit benet, och att vi måste skaffa en bra ersättare. Mamma rodde till Hornö där det bodde en duktig sjöman som hette Olle. Han var pigg på att mönstra på. Den resan skulle även mamma och jag få vara med om. Nordstjernen låg i Varberg och skulle vid lämplig vind seglas upp till Stensjö i Åbyfjorden. Nordstjernen hade då ingen motor.

Vid bryggan i Stensjö låg Nordstjernen

Klara berättar:

”Med möda vandrade vi över berg och pinnmo från Grönli och kom fram till farbar väg. Från Bovallstrand skulle vi åka taxi, något jag vare sig sett eller gjort tidigare. Jag minns att jag ställde mej i baksätet för att se bättre, men chauffören bad mej med sträng röst att sitta ner. Vi hade med oss sängkläder, halmdynor att sitta på och mat för den kommande resan. Männerna på Nordstjernen tog med sig mat när de gav sig iväg och köpte sedan proviant där den var billigast.

Klara Johansson tittar på pappans material.

Tre familjer skulle leva på vad lilla Nordstjernen seglade in. Båten lastade 150 ton. Potatis, bröd, smör, ägg, mesost och sirap var viktiga delar i kosthållningen. Köttet saltades och man fiskade när tillfälle gavs.

När vi närmare oss Stensjö kunde vi se kutterns master och folk som rullade ut vagnar med sten till bryggan. Vi fick vänta tills det blev lite vind och den djupt lastade kuttern kunde komma ut ur fjorden. När vinden var tillräcklig för att föra den tungt lastade Nordstjernen till sjöss gav vi oss iväg.

Lasten skulle till Helsingör och far seglade med förlig vind till staden som vi fick chans att se under lossningen som tog flera dagar. Maten lagade mor på spritköket och vi hade det trevligt tillsammans. Mor hade varit med många gånger förr, men för mej var det ett äventyr för Danmark var ju utlandet.

Från Helsingör hade far slutit en last från Höganäs med lervaror till Göteborg.

En stormig resa

Nordstjernen hade ingen radio och inte heller i Helsingör fick vi reda på att en storm var i annalkande. Några sjömil från svenska kusten började det blåsa upp och sjön blev grov. Pappa gav besked att mor och jag skulle sätta oss på lastrumsluckan och hålla i oss allt vad vi kunde. Mitt på båten var den bästa platsen när det rullade.

Kuttern var byggt i England och gjord för fisket på Nordsjön. Kuttern var en bra sjöbåt och hade under vattenlinjen en läregling (stabilisatorplanka) som gjorde att hon klarade de värsta sjöarna något så när, men det gällde att hålla sig krampaktigt i den lina som var spänd omkring oss. Från lotsutkiken i Höganäs såg man kuttern komma. Ena stunden var den högt uppe på en sjö för att sedan helt försvinna i vågdalarna.

Lotsbåten gick ut för att ge oss assistans men när lotsbåten var läsides ropade pappa att "vi klarar oss". Nordstjernen sick-sackade sig in till inseglingen till Höganäs hamn som var kantad med folk som hade upptäckt vår båt. En bit från kajen föll seglen och far gled fram mot tilläggsplatsen.

Lasten med lervaror togs in och efter att ha väntat på vind seglade Nordstjernen till Göteborg som blev den stora staden för mig. Jag var

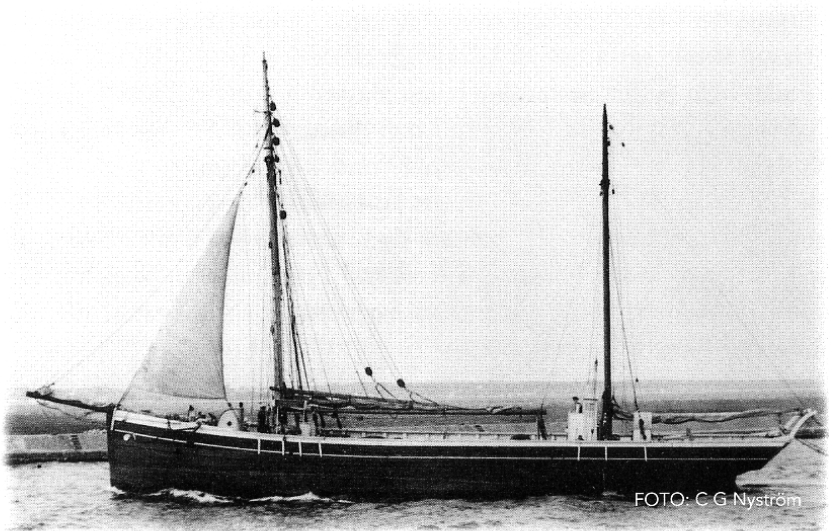
bara fyra år, men kommer ihåg att jag vandrade med mamma längst affärsgatorna och minns än idag ett skyltfönster där en leksaksbjörn gjorde reklam för tvättmedlet Vita Björn.

Islaster i Norge

Klara fortsätter:

Lite sjösjuk var jag i början, men sjösjukan gick över när jag blev äldre. Många resor blev det under årens lopp med Nordstjernen. Bland annat gjorde vi många resor med is från hamnar i Oslofjorden till olika platser i Bohuslän, bland annat Smögen. Norrmännen var duktiga på att frysa is som sedan skars i lämpliga bitar av en plog. Isblocken lagrades i lokaler där isen höll sig i fast form tack vare lager av plank och sågspån.

Isen stuvades i Nordstjernans lastrum av pappa och min bror Hans Adolf. Med någon slags issax fick man de tunga bitarna på plats. Ett mycket tungt arbete. Hamnarna som skutorna lastade på var Dröbak och Hövik. Norrmännen berättade att de skickade is ända till England.”

Kuttern Nordstjernen.

Elak lärare agade barn

Skolan var en del av Klaras liv och den låg i Övertun där det fanns lärare som var riktigt elaka. Speciellt en som hette Dahlqvist som fattade agg till fattiga pojkar. Klara berättade hur en av dessa hade fräknar och detta retade Dahlqvist som en dag drog ner pojken i källaren. Han höll fast pojken medan han med en grov rotborste skrubbade pojkens ansikte vilket naturligtvis gjorde mycket ont. Klara hotades med kvarsittning för att hon inte hörde. Att hon berättade om en öroninflammation lyssnade han inte på.

Gick ut som hembiträde

Som 13-åring började Klara som hembiträde hos några gamla i trakten. Lönen var ringa. En trettonåring ansågs på den tiden vara kapabel att klara av att baka, städa, tvätta, laga mat och lappa kläder.

Åren 1937–41 bodde Klara i Göteborg och jobbade som hembiträde. Alla familjer var bra utom en som förbjöd Klara att ta hem flickbekanta. När detta en gång skedde fick Klara sparken. År 1941 gifte sig Klara med Hartvig och bostadsorten blev Slottet där alla män var fiskare eller på skutor.

– Som mest hade Hamburgsund 59 skutor och fiskebåtar, minns Klara. Det var en pampig syn när skutorna låg upplagda vid juletid. När telefonen var ny kom samtal från den skeppsmäklare som befraktade Nordstjernen. Mäklaren hade inte kunnat nå Nordstjernans folk som var till sjöss. Nu fanns en frakt, men mäklaren behövde snabbt besked.

– Att få tag på pappa var inte görligt, minns Klara. Jag räknade på priset per ton och visste något så när vad Nordstjernen kostade per dygn. Jag slog till och ringde mäklaren. Jag tror att frakten blev rätt så bra för pappa.

Fiskrika vatten gav reda pengar

Förr var det många som fiskade, men fisken räckte för alla. Fisket skedde omsorgfullt och allt togs till vara och blev människoföda. Slottefjorden och vattnet längst kusten var fiskrika fram till 1960. Klara var ofta ute på isen och pillade torsk, för i familjen var det viktigt att ta vara på alla möjligheter till inkomster. År 1942 fiskade Klara ihop så

mycket torsk att inkomsten blev 12 kronor vilket var mycket pengar på den tiden.

Med tiden såldes Nordstjernen och Gustaf gick i land. Han hade mycket att förtälja och var en spännande berättare. Gustaf hade också både lust och fallenhet för att skriva. Massor av artiklar skrev han till tidningarna Yrkesfiskaren, Hällungen, Bohusläningen och i Småredarnas medlemsblad.

Under vårt samtal kommer Klara ner från andra våningen där hon sparar en stor del av Gustafs noteringar. Dessa intressanta uppgifter finns i stora kartonger.

Med blyertspenna hade Gustaf skrivit ner frakter och kostnader i kassaböcker och böckerna är mycket intressant läsning. En fin arbetslivsdokumentation.

På äldre dagar fiskade Gustaf och noteringarna kring 1960 är intressanta för att jämföra priser och fiskekvantiteter med dagens: 1:17 kr per kilo fick fiskarna för torsken och en notering från 1959 visade att Gustaf ensam fiskade 492 humrar.

FOTO: Terje W Fredh

Gustaf Johansson, Hamburgsund.

Klara skriver själv och har ett gott minne

Klara är uppväxt i denna miljö som präglades av hårt arbete för att klara sig drägligt. Pappans intresse för att skriva har gått i arv till Klara som visar pärm efter pärm med tidningsklipp och egna artiklar. Hon pekar på Kalle Åkerqvists magnifika bild när en Resöbåt drivit på ett skär. Hon har många artiklar skrivna av västkustfiskets specielle skildraren Lars Helgen. Klara kan berättade om förlisningar av skutorna Boy Nickolas och Polana. Hon kan redogöra för haveriet med skutan Albert Wilhelm. Hon kan namnen på alla besättningsmännen och vet mycket om de gamla skepparsläkterna Akervall, Davidsson, Jonasson, Lyckvik, Lindbom, och Pagander.

Hon kan också berätta varför Gustaf i Grönli fick både diplom och medaljer av norska regeringen och motståndsrörelsen. Gustaf var under kriget kurir och tog med sig mat, kläder och meddelanden till det ockuperade Norge. Klaras minne är träffsäkert. Målande berättar hon om de faror som folk omedvetet utsatte sig för.

Livsfarlig minröjning

År 1942 drev en hornmina in i hamnen i Slottet. Hade minan träffat båtarna vid bryggan så hade både båtar och bryggan sprängts i bitar.

– Axel Johansson och pappa rodde med ekan fram till minan. Runt hornen gjorde de några knopar och bogserade sedan ut minan till säk-rare vatten där den kunde desarmeras. En nödvändighet då, men naturligtvis var det mycket farligt.

Mycket av det Klara berättar om har hon skrivit ner för hand. En del av detta har publicerats i Strömstads Tidning. Ett stycke bohus-länsk båt, kust och skepparfamiljshistoria har skrivits på Slottet.